

Pandemia COVID-19 uświadomiła wszystkim, że zalew różnych form dezinformacji jest nieodłącznym elementem wielkich wyzwań dla zdrowia publicznego. Wszechobecność dezinformacji dotyczącej zdrowia współistnieje z ruchami kwestionującymi zasady medycyny akademickiej, odrzucanie ustalonych metod leczenia i zapobiegania chorobom oraz rosną popularnością medycyny alternatywnej. Postawy wynikające z kwestionowania rozumowania naukowego i odrzucenia ustalonych dowodów są typowe dla denializmu. Jest to zjawisko nieodłącznie związane z myśleniem konspiracyjnym. Teorie konspiracyjne odrzuca standardowe wyjaśnienia zdarzeń i przypisują je ukrytym grupom lub organizacjom planującym jakąś formę spisku.

W czasie 9 Globalnej Konferencji Promocji Zdrowia, która odbyła się w 2016 roku, kompetencje zdrowotne zostały uznane za jedną z kluczowych determinant zdrowia. Wiele badań potwierdziło, że adekwatne kompetencje zdrowotne wiążą się z korzystnymi efektami zdrowotnymi i bardziej zrównoważonym korzystaniem z zasobów systemu ochrony zdrowia. Negatywne skutki ograniczonych kompetencji zdrowotnych potwierdzono w Polskiej populacji. Kompetencje zdrowotne są postrzegane jako czynnik chroniący przed dezinformacją towarzyszącą wydarzeniom nakładającym zwiększone obciążenie na system zdrowia publicznego i ochrony zdrowia.

Głównym celem projektu jest zrozumienie w jakim stopniu kompetencje zdrowotne mogą odgrywać rolę skutecznego czynnika chroniącego przed różnymi formami dezinformacji i denializmem. W tym celu, ocenie zostanie poddane występowanie i determinanty podatności na dezinformację występującą w postaci teorii konspiracyjnych i postawy wynikające z denializmu w polskiej populacji. Ambicją projektu jest stworzenie modelu zależności pomiędzy różnymi typami kompetencji zdrowotnych, postawami denialistycznymi i wiarą w poglądy spiskowe.

Podstawowe metody badawcze wykorzystane w projekcie będą obejmować syntezę dowodów dotyczących roli kompetencji zdrowotnych jako czynnika chroniącego przed dezinformacją, adaptację i walidację niezbędnych kwestionariuszy badawczych, badania sondażowe opierające się na wywiadach zebranych przez ankierów oraz przeprowadzone internetowo. Do realizacji sondaży wykorzystane zostaną standardowe narzędzia badawcze pozwalające ocenić kompetencje zdrowotne, poziom wahań dotyczących szczepień, przekonania konspiracyjne oraz pseudonaukowe.

Zrozumienie mechanizmów odpowiedzialnych za występowanie podatności na dezinformację i postaw wynikających z denializmu ma kluczowe znaczenie dla planowania skutecznych działań promujących korzystne zachowania zdrowotne i udział w akcja profilaktycznych. Ponadto, umiejętność rozpoznawania i przeciwdziałania poglądom wynikających z denializmu ma krytyczne znaczenie dla skutecznej implementacji strategii zdrowia publicznego.

Projekt odpowie na następujące pytania badawcze:

- 1) Jaka jest częstość poglądów dotyczących zdrowia wynikających z szeroko rozumianego denializmu, takich jak postawy antyszczepionkowe lub kwestionowanie pandemii COVID-19 w społeczeństwie?
- 2) Jakie są determinanty i konsekwencje postaw wynikających z denializmu zdrowotnego?
- 3) Czy poglądy denialistyczne mają tendencje do współwystępowania w obszarze zdrowia lub w innych obszarach np. ekologii?
- 4) Czy poglądy denialistyczne współistnieją z skłonnością do kwestionowania medycyny akademickiej i wspierania metod określanych jako medycyna alternatywna?
- 5) Czy adekwatne kompetencje zdrowotne i e-zdrowotne zwiększają odporność na poglądy wynikające z postaw denialistycznych?
- 6) Czy kompetencje zdrowotne mogą chronić przed dezinformacją zdrowotną?